

'De accountant en het bestuursverslag' Visie NBA Young Profs

Aanleiding

Op 13 november 2015 publiceerde de NBA haar consultatiedocument 'De accountant en het bestuursverslag: Verder kijken dan de jaarrekening'. Het consultatiedocument heeft betrekking op de rol van de accountant bij het bestuursverslag. Voor gebruikers van de jaarrekening is het bestuursverslag minstens zo belangrijk als de jaarrekening. Belangrijke vraag hierbij is of het bestuursverslag wel voldoende informatie bevat. En welke assurance wordt hierbij van de accountant verwacht?

Inleiding

De NBA Young Profs zijn van mening dat de informatiewaarde voor de eindgebruiker centraal dient te staan om de verwachtingskloof met het maatschappelijk verkeer te kunnen verkleinen. In dat kader is ook de rol van de accountant van belang en is alleen een aanwezigheids- en consistentietoets op het bestuursverslag te gering.

Wij vinden het van groot belang dat een continue dialoog wordt gevoerd met stakeholders over de inhoud van het bestuursverslag en de verwachtingen die aan de rol van de accountant worden gesteld. Het verkleinen van de verwachtingskloof is naar onze mening alleen mogelijk door het maatschappelijk verkeer ook in voldoende mate te betrekken.

Daarnaast zijn wij van mening dat ook het belang van de onderneming in acht dient te worden genomen. Het belang van het verhogen van de informatiewaarde voor de gebruiker dient in redelijke verhouding te staan tot de lastenverzwaring die dit voor de betreffende ondernemingen zal betekenen. Daarom zijn wij van mening dat bij het stellen van aanvullende eisen aan de inhoud van het bestuursverslag en de rol van de accountant hierbij, rekening moet worden gehouden met de omvang van een onderneming en de mate waarin de onderneming van maatschappelijk belang is.

De huidige OOB-definitie is naar onze mening hiervoor niet toereikend. Diverse OOB's hebben een beperkte omvang of een beperkt maatschappelijk belang, waarbij wij geen toevoegde waarde zien in het uitbreiden van de inhoud van het bestuursverslag. Daarnaast zijn er ook niet-OOB's die juist wel een groot maatschappelijk belang hebben, waarvoor de aanvullende eisen wel van toepassing zouden moeten zijn. Hierbij valt onder meer te denken aan pensioenfondsen en woningcorporaties, die mogelijk op korte termijn al onder de OOB-definitie gaan vallen. Ook in andere segmenten kan echter sprake zijn van ondernemingen die een groot maatschappelijk belang dienen.

Tegelijk zijn wij ook van mening dat een deel van de eisen aan het bestuursverslag door marktwerking tot stand kunnen komen, waardoor dus geen wettelijke eisen benodigd zijn. In de huidige praktijk zien wij al voorlopers op het gebied van informatieverstrekking in het bestuursverslag. Wij verwachten dat hier een voorbeeldrol vanuit zal gaan, die uiteindelijk zal leiden tot een olievlekwerking.

Uitgangspunten en doelstelling

Voor onze reactie hebben wij ons gebaseerd op:

- Het consultatiedocument van de NBA van 13 november 2015 ('De accountant en het bestuursverslag: Verder kijken dan de jaarrekening')
- De reactie van de NBA Young Profs op het consultatiedocument "Aanpassing controleverklaring voor alle controles" van 11 september 2015
- De reactie van de NBA Young Profs op het consultatiedocument van de IIRC rondom Integrated Reporting van 12 juni 2013.

Met deze reactie geven wij een inhoudelijke terugkoppeling aan de NBA ten aanzien van het consultatiedocument 'De accountant en het bestuursverslag: Verder kijken dan de jaarrekening'.

De NBA Young Profs vinden het verhogen van de informatiewaarde van het bestuursverslag en het uitbreiden van de werkzaamheden van de accountant bij het bestuursverslag een positieve ontwikkeling en willen hier graag aan bijdragen. Wel zijn wij kritisch ten aanzien van enkele onderdelen van het consultatiedocument en wij vinden aanvullende regelgeving alleen wenselijk indien dit tot een duidelijke toegevoegde waarde leidt. Tot een toelichting op onze reactie zijn we graag bereid.

Inhoudelijke reactie

Het consultatiedocument bevat 14 vragen. Onderstaand hebben wij per vraag onze reactie opgenomen.

Vraag 1: Komen de aan de inhoud van het bestuursverslag gestelde eisen tegemoet aan de verwachtingen van aandeelhouders en andere gebruikers?

Zoals ook gesteld in onze reactie op het Consultatiedocument 'Aanpassing controleverklaring voor álle controles' d.d. 11 september 2015, zijn de NBA Young Profs van mening dat in het bestuursverslag aandacht dient te worden besteed aan fraude en continuïteit.

De verantwoordelijkheid hiervoor ligt primair bij het management van de organisatie.

Via een beoordelingsverklaring bij het bestuursverslag geeft de accountant hierover dan een oordeel. Ten aanzien van de continuïteit pleit de NBA in paragraaf 4.1.2 voor opname van principes in de Nederlandse code corporate governance. Als NBA Young Profs vinden we dit een positieve ontwikkeling.

Daarnaast zijn wij van mening dat een (blijvende) dialoog met stakeholders moet worden gevoerd over hun verwachtingen bij het bestuursverslag. Voor het verkleinen van de verwachtingskloof is van groot belang dat de stakeholders ook worden betrokken. Deels kan hier opvolging aan worden gegeven door de nadere invulling van de eisen aan het bestuursverslag over te laten aan de Raad voor de Jaarverslaggeving of de Monitoring Commissie Corporate Governance Code, waarin gebruikers van de jaarrekening zitting hebben. Wij zijn van mening dat de dialoog met stakeholders ook op een breder vlak moet worden gevoerd, waarbij ook rekening moet worden gehouden met het verschil in stakeholders, afhankelijk van omvang en type van een organisatie.

Vraag 2. In hoeverre moeten er meer eisen worden gesteld aan de inhoud van het bestuursverslag met betrekking tot respectievelijk de risicoparagraaf, continuïteitsanalyse, corporate governance informatie en niet-financiële informatie?

Zoals gesteld bij vraag 1 zijn wij van mening dat in het bestuursverslag aandacht dient te worden besteed aan fraude en continuïteit. Voor wat betreft continuïteit sluiten wij ons aan bij het pleidooi van de NBA voor het opnemen van principes op grond waarvan een onderneming in de jaarstukken een verklaring moet opnemen waarin staat uitgelegd of deze de continuïteit kan waarborgen en of aan toekomstige verplichtingen kan worden voldaan.

Inzake de risicoparagraaf zijn wij van mening dat de al bestaande wet- en regelgeving toereikend is en geen aanvulling behoeft.

Wat betreft de corporate governance informatie zijn wij het niet eens met het standpunt van de NBA dat de onderneming per principe informatie moet verstrekken over de wijze waarop de code wordt nageleefd. Naar onze mening schiet het per principe verstrekken van informatie over de wijze waarop de code wordt nageleefd zijn doel voorbij en leidt tot onnodige regelgeving. In de eerste plaats zijn we van mening dat rekening moet worden gehouden met de omvang van een onderneming en de mate waarin zij van maatschappelijk belang is. Bij ondernemingen met een grote omvang (uitgedrukt in aantal werknemers) en een grote mate van maatschappelijk belang kan worden overwogen om over te gaan tot het 'pas toe en leg uit' principe, waarbij over elk principe informatie moet worden verschaft. Over het algemeen verwachten wij echter dat voor het merendeel van de ondernemingen het voldoende is indien uitsluitend informatie per principe wordt gegeven over de principes die niet worden nageleefd ('pas toe of leg uit'). Wel zijn we van mening dat elke onderneming op hoofdlijnen informatie moet geven over de naleving van de code, bijvoorbeeld door een toelichting per hoofdstuk uit de code.

Voor het opnemen van niet-financiële informatie herkennen wij het beeld dat vaak sprake is van conceptuele normen. Wij zijn geen voorstander van het opleggen van eisen aan alle ondernemingen voor het opnemen van niet-financiële informatie. Ook hier moet rekening worden gehouden met de omvang van de onderneming en de mate waarin haar activiteiten van maatschappelijk belang zijn. Wij zijn echter wel van mening dat het opnemen van niet-financiële informatie, en het toepassen van richtlijnen zoals die van het GRI en IIRC, meer gestimuleerd mag worden. Juist door stimulering verwachten wij dat de vrijwillige opname van niet-financiële informatie wordt vergroot, zodat de markt uiteindelijk haar eigen eisen hieromtrent vormt. Verwijzing naar reeds bestaande richtlijnen achten we daarbij wel essentieel. Hiermee kan worden gezorgd voor verdere concretisering van deze richtlijnen, waarbij de vergelijkbaarheid tussen ondernemingen ook zal toenemen.

Vraag 3: Wordt van de accountant een apart oordeel over het bestuursverslag verwacht?

De NBA Young Profs zijn van mening dat een apart oordeel over het bestuursverslag wordt verwacht. Zoals ook blijkt uit de beantwoording van de hierna volgende vragen, verwachten wij dat de mate waarin naar het bestuursverslag wordt gekeken en de mate van zekerheid die de accountant hierbij afgeeft, zal afwijken van de gehanteerde mate van zekerheid bij de jaarrekening. Daarom is het voor de accountant dus van belang om duidelijk aan de gebruikers uit te leggen welke werkzaamheden zijn verricht en welke mate van zekerheid wordt gegeven over het bestuursverslag. Dit komt het beste tot uitdrukking in een apart oordeel over het bestuursverslag.

Vraag 4. Wordt van de accountant een integraal oordeel over de inhoud van het bestuursverslag verwacht?

en

Vraag 5. Moet de accountant over specifieke onderdelen van het bestuursverslag zekerheid verschaffen, zo ja, welke?

Het verschaffen van zekerheid over specifieke onderdelen van het bestuursverslag leidt naar onze mening tot onduidelijkheid bij de gebruiker. Er is geen sprake van een vast format voor het bestuursverslag, waardoor het in de eerste plaats in praktische zin lastig is om onderscheid te maken naar specifieke onderdelen in het bestuursverslag. Ook komt dit de vergelijkbaarheid van onze verklaringen tussen ondernemingen niet ten goede. Daarnaast kan het geven van zekerheid over specifieke onderdelen mogelijk leiden tot te hoge verwachtingen bij de gebruikers. Wij zijn derhalve van mening dat de accountant een integraal oordeel over de inhoud van het bestuursverslag moet geven.

Wel vinden wij dat de accountant in zijn verklaring kan aangeven welke onderdelen van het bestuursverslag het meeste van belang zijn en welke werkzaamheden hij daaraan heeft verricht. Dit zou wat ons betreft in de lijn moet liggen met het benoemen van kernpunten in de controleverklaring bij de jaarrekening. Op eenzelfde wijze kan de accountant ook kernpunten benoemen in de verklaring bij het bestuursverslag.

Vraag 6. Welke mate van zekerheid moet de accountant kunnen geven bij het bestuursverslag of specifieke onderdelen hiervan?

Wij zijn van mening dat de mate van zekerheid bij het bestuursverslag niet hoger kan zijn dan een beperkte mate van zekerheid. Een voorbeeld zoals ook genoemd in paragraaf 4.2 van het consultatiedocument is het strategiebeleid. Een ander voorbeeld is de toekomstparagraaf. Bij deze onderdelen kan naar onze mening geen hogere dan een beperkte mate van zekerheid worden gegeven.

Vraag 7. Welke andere voorwaarden zijn nodig om een verklaring van de accountant bij het bestuursverslag mogelijk te maken?

Naar onze mening zijn geen andere voorwaarden nodig om een verklaring van de accountant bij het bestuursverslag mogelijk te maken.

Vraag 8. Moet de in het bestuursverslag opgenomen informatie met betrekking tot respectievelijk milieu-, sociale en personeelsaangelegenheden, eerbiediging van de mensenrechten en de bestrijding van corruptie en omkoping worden gecontroleerd?

Zoals ook verwoord in ons antwoord op vraag 4 en 5, zijn wij van mening dat in de controle van het bestuursverslag geen onderscheid moet worden gemaakt naar specifieke onderdelen van het bestuursverslag, maar dat een integraal oordeel moet worden gegeven over het bestuursverslag. Indien de bovengenoemde informatie wordt opgenomen in het bestuursverslag, valt dit wat ons betreft dus binnen de controleplicht.

Vraag 9. Moet de controle van de in het bestuursverslag opgenomen niet-financiële informatie over respectievelijk milieu-, sociale en personeelsaangelegenheden, eerbiediging van de mensenrechten en de bestrijding van corruptie en omkoping worden uitgevoerd door de accountant?

Zoals reeds eerder beschreven, zijn wij van mening dat bij eisen die worden gesteld aan informatie in het bestuursverslag, rekening moet worden gehouden met de omvang van de onderneming en de mate waarin de onderneming van maatschappelijk belang is. Hierin wordt naar onze mening voor een groot deel tegemoetgekomen door de eisen die worden genoemd in artikel 1 van het consultatiedocument van de minister van Veiligheid en Justitie¹.

Bij ondernemingen van beperkte omvang zal sprake zijn van relatief beperkte informatie over de bovengenoemde aspecten. De accountant zal in staat moeten zijn om deze informatie te controleren, als onderdeel van zijn integrale oordeel over het bestuursverslag.

Bij het toenemen van de omvang en mate van maatschappelijk belang van een onderneming, zal ook de informatie over de genoemde onderwerpen toenemen. Om toch een integraal oordeel over het bestuursverslag te kunnen geven, inclusief de informatie over de genoemde onderwerpen, zal de accountant moeten zorgdragen voor voldoende kennis en expertise in zijn team. Wij verwachten dat de accountant daarbij gebruik zal maken van andere specialisten. Dit ligt echter wat ons betreft in het verlengde van de huidige praktijk, waar reeds gecombineerde verklaringen worden afgegeven bij ondernemingen die hun bestuursverslag combineren met het mvo-verslag.

Vraag 10. In hoeverre moeten er meer eisen worden gesteld aan de inhoud van het verslag van de raad van commissarissen?

Naar onze mening moeten er meer eisen worden gesteld aan de inhoud van het verslag van de raad van commissarissen. Wij kunnen ons hierbij vinden in de richting die wordt beschreven in het consultatiedocument, waarbij meer wordt aangesloten op de UK corporate governance code.

Hierbij dient wel rekening te worden gehouden met een mogelijk spanningsveld tussen de eisen aan het verslag en de communicatie tussen de accountant en de raad van commissarissen. Het eisen van meer openheid over de communicatie tussen de accountant en de raad van commissarissen zou er toe kunnen leiden dat de (formele) communicatie tussen de accountant en de raad van commissarissen beperkter wordt en hierdoor onderwerpen minder snel op de agenda van de raad van commissarissen komen. Bij het bepalen van de mate van detail waaraan de inhoud van het verslag van de raad van commissarissen moet voldoen dient daarmee rekening te worden gehouden.

Vraag 11. Welke rol kunnen internal auditors spelen bij het door de accountant verschaffen van zekerheid bij het bestuursverslag?

Indien het gaat over het proces van totstandkoming van informatie die in het bestuursverslag is opgenomen, zouden internal auditors een rol kunnen spelen. De doelstellingen volgens NV COS 610 'Gebruikmaken van de werkzaamheden van interne auditors' kunnen als uitgangspunt worden gehanteerd. Naar onze mening is het belang van

¹ Internetconsultatie "Bekendmaking niet-financiële informatie door organisaties van openbaar belang", d.d. 11 november 2015

de rol van internal auditors gezien de informatie in het bestuursverslag in combinatie met de gewenste zekerheid en de verantwoordelijkheden van de accountant wel beperkt.

Vraag 12. Welke rol spelen accountants met betrekking tot integrated reporting?

Zoals gesteld in onze reactie op het consultatiedocument van de IIRC rondom Integrated Reporting van 12 juni 2013, vinden de NBA Young Profs dat de accountant vooral een rol heeft om iets te zeggen over totstandkomingsproces van de geïntegreerde rapportage. Daarnaast zijn wij van mening dat 'Integrated thinking' hierbij het uitgangspunt moet zijn bij een onderneming. Integrated Thinking betreft een nieuwe denkwijze door bedrijven, ten behoeve van de stakeholders, om relevante informatie te verstrekken op een betrouwbare en tijdige manier. Accountants kunnen hun waarde toevoegen bij de betrouwbaarheid van deze informatie. Een adequate norm voor de accountant om zekerheid te verschaffen is daarbij een vereiste.

In onze reactie op het consultatiedocument van de IIRC hebben wij ook gepleit voor de rol van specialisten bij de controle van onderdelen van integrated reporting, waarbij ook de mogelijkheid moet worden geboden dat een specialist meetekent met de accountant in de verklaring.

Vraag 13. Welke andere ontwikkelingen zijn van invloed op het bestuursverslag van ondernemingen?

Technologische en andere ontwikkelingen die elkaar in razend tempo opvolgen kunnen een zeer grote impact hebben op ondernemingen. Het voortbestaan van traditionele winkels wordt bedreigd door een sterke groei van internetverkoop. Cybercrime kan direct een ernstige bedreiging zijn voor de continuïteit van bedrijven.

Nieuwe businessmodellen zoals Uber en Airbnb kunnen in relatief korte tijd een bedreiging vormen voor de continuïteit van traditionele ondernemingen. In de toekomstparagraaf van ondernemingen zou meer rekening gehouden moeten worden met dit soort risico's.

Daarnaast is het van belang om een continue dialoog aan te gaan met stakeholders, om te bepalen welke behoeftes bij hun leven met betrekking tot de inhoud van het bestuursverslag.

Vraag 14. Welke gevolgen hebben deze ontwikkelingen voor de rol van de accountant?

De accountant dient voldoende op de hoogte te zijn van technologische en andere ontwikkelingen in de branche van zijn klanten. Hiervoor zal steeds meer specialisatie noodzakelijk zijn om deze ontwikkelingen bij te kunnen houden. De accountant dient zich te realiseren dat ontwikkelingen in zeer korte tijd gevolgen kunnen hebben voor de continuïteit van zijn klanten en hiermee rekening te houden bij zijn controle. Specifiek ten aanzien van het bestuursverslag betekent dat extra aandacht voor deze ontwikkelingen bij de beoordeling van de risicoparagraaf.

Conclusie

Concluderend zijn de NBA Young Profs van mening dat dit consultatiedocument een belangrijke stap is in het verhogen van de informatiewaarde van het bestuursverslag en de jaarrekening voor het maatschappelijk verkeer, alsmede voor het verduidelijken van de rol van de accountant hierbij. Verdere stappen zijn nog wel nodig, waarbij ook andere partijen moeten worden betrokken. Hierin vinden wij met name van belang dat een dialoog wordt aangegaan met de stakeholders. Zij kunnen het beste bepalen welke informatie zij nodig hebben en verwachten in het bestuursverslag.

Om tegemoet te komen aan de huidige verwachtingen van aandeelhouders en andere gebruikers zijn wij van mening dat in ieder geval aanvullende eisen moeten worden gesteld aan informatie over fraude en continuïteit in het bestuursverslag. Verder zijn wij van mening dat toepassing van integrated reporting meer moet worden gestimuleerd.

Bij het stellen van aanvullende eisen aan de inhoud van het bestuursverslag en de rol van de accountant hierbij zijn wij wel van mening dat rekening moet worden gehouden met de omvang van een onderneming en de mate waarin de activiteiten van een onderneming van maatschappelijk belang zijn. Wij denken dan ook dat een deel van de eisen niet moeten worden gevat in verplicht toepasbare eisen voor alle ondernemingen, maar overgelaten moet worden aan de marktwerking.

Wat betreft de rol van de accountant zijn wij voorstander van een apart oordeel van de accountant over het bestuursverslag. Daarbij gaat onze voorkeur uit naar een oordeel over het integrale bestuursverslag, met een duidelijke toelichting over de verantwoordelijkheid van de accountant om verwarring bij gebruikers te voorkomen.

Amsterdam, 10 januari 2016,
Namens de NBA Young Profs,

Arthur van Bommel MSc RA
Voorzitter bestuur NBA Young Profs